

СЕКЦІЯ 6. ЖУРНАЛІСТИКА І РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-278-7-52>

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ПАРТІЇ У 1990-Х РОКАХ

Андрійчук М. Т.

*кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент, доцент кафедри видавничої справи та редагування
Національного технічного університету України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Однією з найпотужніших патріотичних політичних партій України останнього десятиліття ХХ ст. була Українська Республіканська партія (УРП). Свої витоки вона взяла з Української Гельсінської спілки (УГС), що зародилася у 1987 році. У 1990 році УРП після проведення установчого з'їзду стала першою серед політичних партій, що отримали в Україні офіційну реєстрацію. При цьому УРП відверто заявляла про свою антикомуністичну та націонал-демократичну спрямованість.

Своїми успіхами у перші роки існування УРП була зобов'язана не лише впізнаваними лідерами, але й активній видавничій діяльності. Актив УРП (багато із партійних активістів займались поширенням самвидаву, ще перебуваючи в лавах УГС) мав значний досвід видання та поширення опозиційних до радянської влади видань. Як серед рядових членів УРП, так і серед партійного керівництва існувало чітке розуміння важливості надання громадськості альтернативної інформації до тієї, що оприлюднювалася в офіційних прорадянських та прокомуністичних медіа. Пресо- та книговидавання УРП (особливо в перші роки існування партії) проводилося за двома напрямками: видавнича діяльність регіональних і низових осередків та видавнича діяльність Проводу та Секретаріату УРП.

Регіональних видань УРП було особливо багато на початковому етапі діяльності партії. Деякі з них продовжили існувати під партійним брендом, хоч були започатковані як періодичні чи продовжувані

видання УГС – попередниці УРП. До таких видань, зокрема, належала газета Тернопільської крайової організації УРП – «Тернистий шлях» та Рівненської крайової організації УРП – «Шлях до волі». Під назвою «Воля» у 1990 р. виходило два партійні часописи – один належав Чернігівській крайовій організації, а другий – Кіцманській районній організації УРП. У 1990–1991 рр. виходив інформаційний бюлетень «Тризуб» – видання Уманської районної організації УРП. Тираж цього видання був доволі значний – у 1990 р. складав 500 примірників.

Серед регіональних видань варто згадати і вісник «Відродження» Згурівської районної організації УРП, що друкувався у 1990 р. за межами України. Також у 1990 р. у Нікополі друкувалася газета «Відсіч», яка позиціонувала себе як вісник УРП. У 1990–1991 рр. Харківська крайова організація УРП видавала навіть два друковані видання – часопис «Вісті Слобожанщини» та «Інформаційний бюлетень Харківської крайової організації УРП». У 1991 р. у Хмельницькому друкувався вісник Хмельницької обласної організації УРП «До волі». У 1991 р. у Вижниці, що на Буковині, член УРП Микола Плав'юк організував вихід щомісячної газети «За нашу Республіку». У 1990–1991 рр. Івано-Франківська обласна організація УРП видавала тижневик «За незалежність». Крім того при цій газеті як додатки виходили й такі видання як «Ватра» (1990), «Карпатська Україна» (1990–1991), «Республіканець Чернігівщини» (1991), «Смолоскип» (1991) [1, с. 56], що призначались для інших обласних партійних організацій. У 1990 р. у Львові випускалося інформаційно-публіцистичне видання УРП «Інформатор».

У 1990–1991 рр. у Черкасах виходив щомісячний часопис «Клич Наддніпрянщини» як вісник Черкаської обласної організації УРП [1, с. 71]. У 1990–1991 рр. у Ковелі, що на Волині, місцева партійна організація видавала щомісячну газету «Криця», а у Коломиї, що на Прикарпатті, – виходив щомісячний часопис «На переломі». У 1991 р. виходила газета Миколаївської обласної організації УРП «На сторожі», яка друкувалася у Чорткові, що на Тернопіллі. Також слід згадати і газету «Незалежність» як друкований орган Львівської обласної організації УРП [1, с. 89]. У 1990 р. у Києві з'явилося видання Київської крайової організації УРП «Київський час». Також виходила газета Солом'янського осередку УРП «Прапор антикомунізму».

Звернемо увагу, що у той переломний період національно-демократичні організації також практикували спільне видання

періодики. Однак більшість із цих періодик нетривалий час виходили як неформальні самвидавчі видання.

Найпотужніші обласні осередки УРП продовжували видавати деякі видання і після здобуття незалежності України. Наприклад, помітним видавничим проектом партії був теоретичний журнал «Республіканець» (1991–1995), що видавався найпотужнішою крайовою партійною організацією – Львівською. Видання було друкованим органом партійного осередку (головний редактор – Ю. Киричук). Щоправда, журнал виходив нерівномірно: № 1 і № 2 у 1991 р., № 3 у 1992 р., № 4, № 5, № 6, № 7/8 у 1993 р., № 9, № 10, № 11/12 у 1994 р., № 13/14 у 1995 р. Згодом цей журнал, очевидно з фінансових причин, припинив свій вихід.

Розглядаючи видавничу діяльність УРП на центральному рівні, слід згадати, насамперед, газету «Визволення» – друкований орган Секретаріату УРП, який виходив у 1991 році. Однак, невдовзі за рішенням керівництва партії друк газети припинився.

Водночас у лютому того ж 1991 р. УРП розпочало видавати газету «Самостійна Україна». Важливо, що видання призначалося не лише для республіканців, але й для ширшої аудиторії. На початку свого виходу часопис позиціонував себе як демократичний тижневик, де подавалися «інформаційні повідомлення, цифри, факти; зважені оцінки і незалежні погляди подій в Україні; правдиве відтворення історії українського народу; зацікавлена розмова про майбутній демократичний устрій нашої держави; юридичні консультації» [2].

Тижневик можна було передплатити у всіх поштових відділеннях України [2]. Це свідчило, що часопис став чимось більшим за попередні неформальні видання, які були обмежені можливостями свого поширення та невеликими накладами. Таким чином УРП намагалась охопити ширше коло читачів, ніж лише члени партії.

Згодом було засновано партійну друкарню, яка була складником редакційно-видавничого відділу «Самостійної України». Тут друкувалася як партійна періодика – щотижнева газета «Самостійна Україна», «Обіжник Секретаріату УРП», так і окремі брошури, книги, листівки, буклети, плакати. Серед книжкової продукції варто відзначити твори таких відомих діячів УГС та УРП як О. Мешко, Л. Лук'яненко, М. Горинь, В. Овсієнко та ін. Потужності партійної друкарні активно використовувалися для інформаційного забезпечення виборчих кампаній та різноманітних політичних заходів, у яких брала

участь УРП. Крім того, значну кількість друкованої продукції УРП замовляла і в інших поліграфічних підприємств України.

Таким чином видавничу діяльність УРП на початок функціонування партії можна оцінити як активну та розгалужену (від декількох видань центрального рівня до значної кількості видань регіональних і низових осередків). Примітно також, що визнання важливості цього напрямку партійної роботи мало наслідком започаткування видання, спрямованого на широку всеукраїнську аудиторію (газета «Самостійна Україна»), а також створення окремої партійної друкарні. Враховуючи, що друковані видання у 1990-х роках були впливовими засобами масової інформації, можна стверджувати, що завдяки ним УРП зробила значний внесок у пропагування ідей незалежності України, розвінчування злочинів комуністичного режиму, формування національної ідентичності та історичної пам'яті українців.

Література:

1. Неформальна преса в Україні (1988–1991): Каталог за матеріалами газетних фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Київ: Смолоскип, 2001. 144 с.
2. Ви передплатили «Самостійну Україну»? // Самостійна Україна. Видання Української республіканської партії. 1991, листопад. № 16. С. 1.